

**Міністерство культури України
Одеська національна наукова бібліотека**

**Календар знаменних і пам'ятних дат
Одеси на 2018 рік**

Упорядник
О. П. Делі

**Одеса
2017**

**2018 р. згідно постанови Кабінету Міністрів України оголошено
«Роком охорони культурної спадщини України»**

Січень

6 січня

120 років від дня народження ***Володимира Миколайовича Сосюри*** (1898-1965), поета, лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

1920 р. приїхав до Одеси, служив деполіткурсантом 41-ї стрілецької дивізії. Тут знайомиться та співпрацює з Ю. Олешею, Е. Багрицьким та К. Гордієнком. Літературне товариство одностайно визнає його поетом. 20 травня 1920 р. у газеті «Одеський комуніст» за підписом «Сумний» з'являється вірш «Відплата», що вважається однією з перших опублікованих українських поезій В. Сосюри.

Його ім'ям названо одну з вулиць Малиновського району Одеси.

7 січня

165 років від дня народження ***Миколи Миколайовича Аркаса*** (1853-1909), композитора, культурно-освітнього і громадського діяча, історика-аматора, мецената. Батько актора й режисера М. Аркаса (1880-1938), дід відомого історика М. Аркаса (1898-1980).

Закінчив Одеську приватну гімназію Стародубцева та фізико-математичний факультет Новоросійського університету (1875). В Одесі здружився з П. Ніщинським та М. Кропивницьким. У студентські роки був актором-аматором в «Одеському новому театрі» М. Кропивницького. У 1875-1898 рр. служив у морському відомстві в Миколаєві. Був почесним мировим суддею Херсонської округи (1886-1895). 1899 р. вийшов у відставку в чині статського радника. Професійної музичної освіти не мав, його наставником з музики в гімназії був П. Ніщинський. М. М. Аркас – автор першої опери на шевченківський сюжет «Катерина», прем'єра якої відбулася 1899 р. в постановці Товариства русько-малоруських артистів під керівництвом М. Кропивницького (Москва, театр «Акваріум»). Згодом її ставили в Одесі, Києві, Львові, Миколаєві, Вінниці, Дніпропетровську, а також у Варшаві та Кракові. Але значно більшу славу, ніж його музичні твори, М. М. Аркасу принесла науково-популярна праця «Історія України-Русі» (Санкт-Петербург, 1908). У ній автор висвітлює період до 1907 р., характеризуючи також основні етапи й постаті в історії української літератури. Книга була першим щедро ілюстрованим історичним нарисом, написаним українською мовою, мала широку популярність і тривалий час виконувала функції «загальнонародного підручника».

Був постійним меценатом української справи: сприяв виходу у світ журналу «Киевская старина», діяльності Г. Хоткевича, підтримував україномовну школу в спадковому маєтку – селах Богданівка та Христофорівка на Миколаївщині. Організатор і голова товариства «Просвіта» в Миколаєві (1907-1909).

30 років від дня народження **Ганни Костянтинівни Костенко** (1988), прозаїка, члена Національної спілки письменників України (2006).

Народилася в м. Одесі. Закінчила Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. Друкується від 2004 р. Її оповідання надруковані в альманахах «Південна ліра», «Дерибасовская – Ришельевская», журналах «Літературна Одеса», «Буковинський журнал». Лауреат Міжнародного конкурсу «Гранослов» (2005), Міжнародної недержавної україно-німецької літературної премії ім. О. Гончара (2007), конкурсу видавництва «Смолоскип» (2010). У 2015 р. захистила дисертацію «Драматичний жарт як жанр в українській літературі кінця ХІХ - початку ХХ століття».

Автор збірки оповідань: «Все, ще буде, все...» (2005), «Кольорові мої вітрила» (2006), «Медуза у хмарах» (2007), «Те, що позбавляє сну» (2015), «Цурки-палки» (2017).

9 січня

145 років від дня народження **Хайма Нахмана Бялика** (1873-1934) поета і прозаїка, класика єврейської літератури. Писав на івриті та ідиш.

В Одесі був одним із співзасновників видавництва «Морія» (закритого радянською владою 1921 р.). 1902 р. вийшов перший збірник віршів Х. Бялика.

Складена після кишинівського погрому 1903 р. поема «Сказання про погром» («У місті різанини») зробила його одним із найвідоміших єврейських поетів того часу. Х. Н. Бялик брав участь у сіоністському конгресі 1907 і 1913 років. 1921 р., за клопотанням О. М. Горького та з особистого дозволу В. І. Леніна, переїхав до Берліна.

11 січня

130 років від дня народження **Всеволода Дем'яновича Богатського** (1888-1950), хіміка-органіка, кандидата хімічних наук, професора. Батько відомого вченого-хіміка О. Богатського.

Народився в Кам'янці-Подільському. Закінчив одеську гімназію та природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету. 1924 р. став одним із організаторів і керівників Вечірнього робітничого університету, де викладав хімію до 1931 р. Працював у Інституті народної освіти, директором харчового технікуму, потім – Консервного науково-дослідного інституту. Після відновлення Одеського державного університету (1933) працював на хімічному факультеті до кінця життя.

Основні дослідження пов'язані з органічним синтезом, аналітичною, органічною хімією. Під керівництвом В. Д. Богатського кафедра органічної хімії працювала над завданням Одеського лінолеумного заводу «Більшовик» у галузі одержання гліфталевих смол на основі антарктичного китового жиру.

13 січня

210 років від дня народження **Аполлона Олександровича Скальковського** (1808-1899), історика, етнографа та публіциста.

1828 р. переїхав до Одеси, де став чиновником у канцелярії новоросійського і бессарабського генерал-губернатора графа М. С. Воронцова. У грудні 1834 р. підготував проект нарису історії Новоросійського краю. За фінансової й адміністративної підтримки М. С. Воронцова, протягом 1835-1843 рр., здійснив три експедиції по архівам краю, працював в архівах Одеси. Головним результатом його праці стали видання «Хронологическое обозрение истории Новороссийского края» (1836-1838), «Первое тринадцатилетие города Одессы» (1837), «История Новой Сечи или последнего Коша Запорожского» (три видання протягом 1841-1886) та ін.

14 січня

80 років від дня народження **Олега Семеновича Олійниківа** (1938), поета, прозаїка, публіциста, члена Національної спілки письменників України (1991).

Народився в Одесі. Закінчив Одеське морехідне училище, служив на Північному флоті (в Заполяр'ї). Після демобілізації, як фольклорист, за рекомендацією М. Т. Рильського вступив на філологічний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Після завершення навчання викладає українську мову та літературу, естетику в середніх навчальних закладах Одеси. Його оповідання, новели, вірші та дослідницькі дописи з історії та краєзнавства друкувалися в республіканській пресі: альманахах «Вітрила», «День поезії», «Самоцвіти»; часописах «Вітчизна», «Дніпро», «Україна», «Літературна Одеса»; газетах «Літературна Україна», «Культура і життя», «Вісті України» та ін.

О. Олійників видав низку книжок різного жанру: «Під крилом шторму» (оповідання й новели, 1979 р.), «Солоні вітри» (повісті, 1988 р.), «Кінець отамана Чорного» (повісті, оповідання, 1990 р.), «Україна і Чорноморський флот» (історичне дослідження, 1992 р.) «З ім'ям Великого Тараса межі люди» (дописи, спогади, вірші, міркування, 2010 р.), «Народжений під колискову хвиль» (пісні та вірші різних років, 2013 р.) та ін. У творчості О. Олійниківа переважає морська тематика.

15 січня

115 років від дня народження **Еліазара Хаймовича Гохмана** (1903-1992), математика. Син відомого математика, механіка Х. І. Гохмана.

Народився в Одесі. Початкову освіту здобув під керівництвом батька. 1919 р. екстерном склав іспит на атестат зрілості. Закінчив Інститут народної освіти (1924). 1925 р. став аспірантом науково-дослідної кафедри математики. Викладав в Інституті народної освіти (пізніше – Одеський державний університет), Одеському інституті інженерів водного транспорту

(1930-1936), Одеському державному університеті (1933-1991) та Одеському інституті інженерів зв'язку (1935-1940). Розробив методику векторного викладання аналітичної та диференціальної геометрії, методику викладання тензорного числення (підручник «Введение в тензорное исчисление», 1935). 1991 р. емігрував до США.

Наукові інтереси – теорія множин та теорія функцій дійсної змінної. У роботі «Об одном обобщении интеграла» (1955) дав визначення інтеграла, що спирається на властивості абстрактної зовнішньої міри.

105 років від дня народження **Олександра Івановича Маринеска** (1913-1963), моряка-підводника, капітана 3-го рангу, Героя Радянського Союзу.

Народився в Одесі. У 1920-1926 рр. навчався в трудовій школі № 36 (нині школа № 105, вул. Пастера, 17, на будівлі якої йому встановлено пам'ятну дошку). Під час Великої Вітчизняної війни служив на Балтійському флоті. Підводні човни «Пл-96», «С-13» під командуванням О. І. Маринеска знищили 2 великих судна супротивника – «Вільгельм Густлофф» і «Штойбен». Потоплення лайнера «Вільгельм Густлофф» у радянській пресі було назване «атакою століття», на його борту знаходилося 10582 людини, в тому числі 1300 підводників, яких вистачило б для укомплектування 70 підводних човнів середнього тонуажу. Нагороджений орденом Леніна, двома орденами Червоного Прапора та медалями.

О. І. Маринеску в Одесі встановлено пам'ятник та його ім'ям названо спуск у Приморському районі міста.

25 листопада цього року виповнюється також 55 років від дня смерті О. І. Маринеска.

18 січня

90 років від дня народження **Михайла Євгеновича Циби** (1928-2017), прозаїка, кінодраматурга, члена Національної спілки письменників України (1978).

Народився в с. Олександрівка, Новоайдарського району, Луганської області. Закінчив Ленінградське військово-училище зв'язку, тривалий час служив офіцером повітрянодесантних військ. Цивільну освіту здобув у Всесоюзному державному інституті кінематографії. Працював штатним сценаристом і членом редакційної колегії на Одеській кіностудії художніх фільмів. Окремими книжками та в часописах України з'явилося до півтора десятка його романів і повістей, зокрема повість «Бесстыжая» та романи «Солдатки» і «На зламі». За мотивами останніх двох він написав літературні сценарії, а Одеська кіностудія поставила повнометражні художні фільми.

20 січня

80 років від дня народження **Дмитра Романовича Шупти** (1938), поета, гумориста, перекладача, публіциста, члена Національної спілки

письменників України (1986), лауреата премії ім. Г. С. Сковороди (1992), заслуженого працівника культури України (2007).

Народився в с. Курінька, Чорнуського району, Полтавської області. Закінчив медичне училище та Кримський медичний інститут. Тривалий час працював хірургом; займався фітотерапією. Викладав у Придністровському державному університеті ім. Т. Шевченка журналістику й давню українську літературу. Учасник Руху Опору в Україні 1960-1990 рр.

Автор книжок: «Провісники цвітіння» (1968), «Колиска поколінь» (1976), «Знак літа» (1981), «Птахи попелу» (1998), «Камерна муза» (2010), «Колимські дівчата», «Лицар моря» (2011), «Тарасове відлуння» (2013), «Кіт-одесит» (2016), «Міні-міні. Мініатюри» (2017) та ін.

22 січня

145 років від дня народження **Йосипа Еммануїловича Браза** (1873-1936), художника, графіка, члена Товариства південноросійських художників (1893).

Народився в Одесі. Закінчив Одеську рисувальну школу (учень К. Костанді). Працював у Петербурзі та Парижі. З 1914 р. – академік живопису. З 1980-го – хранитель і реставратор в Ермітажі. В 1924-1926 рр. перебував на засланні в Новгороді. 1928 р. емігрував до Франції.

У музеях України зберігаються твори Й. Браза: «На дачі» (1893), «Хризантеми» (Одеський художній музей); «Жінка біля вікна», «Кабінет Олександра I у Павловську» (Київський музей російського мистецтва).

120 років від дня народження **Сергія Михайловича Ейзенштейна** (1898-1948), кінорежисера і теоретика кіно, заслуженого діяча мистецтв РРФСР (1935), професора, доктора мистецтвознавства (1939), лауреата Державної премії СРСР (1941, 1946).

Народився в Ризі. Навчався в Державних вищих режисерських майстернях під керівництвом В. Мейєрхольда (1921-1922). Творчий шлях почав 1920 р. як завідувач художньої частини першого робітничого театру Пролеткульту.

Найвідоміша його робота – фільм «Панцерник Потьомкін», який було знято в Одесі. На Брюсельській виставці 1958 р. фільм був названий першим з 12 кращих фільмів усіх часів і народів. С. М. Ейзенштейн – автор досліджень з теорії фільму як художнього цілого. Відомі його праці з питань композиції, монтажу, кольору і звуку в кіно. З 1928 р. викладав у Державному технікумі кінематографії (з 1938 – ВДІК).

Нагороджений орденами Леніна, «Знак Пошани».

11 лютого цього року виповнюється 70 років від дня смерті С. М. Ейзенштейна.

24 січня

255 років від дня народження **Олександра Федоровича Ланжерона** (*Луї-Олександр-Андре де Ланжерон*) (1763-1831), воєначальника, державного діяча, графа.

Народився в Парижі. На початку Великої французької революції (1790) емігрував із Франції до Росії. 1794 р. вступив до російської армії і прийняв російське підданство. 1815 р. О. Ф. Ланжерон змінив герцога Рішельє на посту генерал-губернатора Новоросії. В Одесі граф втілював у життя ряд важливих починань, задуманих раніше Рішельє, одним з яких було введення порто-франко. За його губернаторства з'явилася перша міська газета – «*Messenger de la Russie Méridionale ou Feuille commerciale*», відкрито Рішельєвський ліцей, заклад мінеральних вод у міському саду, ботанічний сад, що відіграв величезну роль в озелененні Одеси і всього краю. 1820 р. О. Ф. Ланжерон обійняв посаду одеського градоначальника, залишаючись новоросійським генерал-губернатором до травня 1823 р.

О. Ф. Ланжерон залишив по собі в Одесі добру пам'ять. Його будинок з гарматами біля входу, що дав назву Ланжеронівській вулиці, тривалий час був однією з найяскравіших одеських пам'яток. До наших днів збереглася триумфальна арка, названа одеситами аркою Ланжерона, вона вела на дачу графа, а нині відкриває дорогу на пляж його імені.

125 років від дня прибуття (1893) до Одеси відомого композитора **Петра Ілліча Чайковського**. Брав участь у постановці опери «Пікова дама», диригував симфонічним оркестром.

В Одесі його ім'ям названо провулок.

25 січня

80 років від дня народження **Володимира Семеновича Висоцького** (1938-1980), актора театру та кіно, поета, барда, лауреата Державної премії СРСР (1987; посмертно).

Закінчив школу-студію МХАТу (1960; викладач П. Масальський). Був актором Театру мініатюр, Московського драматичного театру ім. О. С. Пушкіна, в 1960-1980 рр. – Московського театру на Таганці. Серед ролей у театрі: Хлопуша («Пугачов» за С. Єсеніним), Лопакін («Вишневий сад» А. Чехова), Гамлет (однойменна трагедія В. Шекспіра), Галілей («Життя Галілея» Б. Брехта). З 1959 р. знімався в кіно. Перша велика роль – радист Володя в кінофільмі «Вертикаль» (1967, Одеська кіностудія художніх фільмів, режисери С. Говорухін, Б. Дуров), де виконував власні пісні. Знявся у фільмах «Короткі зустрічі» (1968, роль геолога Максима, режисер К. Муратова), «Небезпечні гастролі» (1969, роль Ж. Бенгальського, режисер Г. Юнгвальд-Хількевич), «Білий вибух» (1970, роль Капітана), «Місце зустрічі змінити не можна» (1979, роль капітана Г. Жеглова; обидва – режисер С. Говорухін), поставлених на Одеській кіностудії. Пісні почав писати з 1961 р. під впливом творчості Б. Окуджави. Це переважно монологи

(казки, бурлески, жарти, маршові ритми) від імені різних персонажів, які В. Висоцьким виконував під акомпанемент гітари. Серед них: «Братські могили», «Він не повернувся з бою», «Пісня друга», «Москва – Одеса» та ін.

Пам'ять про актора в Одесі увічнено в барельєфі на фасаді головної будівлі кіностудії і в назві однієї з одеських вулиць. 2012 р. біля кіностудії В. С. Висоцькому встановлено пам'ятник (скульптор О. Князик).

27 січня

150 років від дня народження **Олександра Миколайовича Стіліануді** (1868-1948), живописця.

Народився в Одесі. Навчався 1885-1890 рр. в Одеській рисувальній школі. Член-засновник і незмінний секретар Товариства південноросійських художників. Викладав з 1895 р. у середніх навчальних закладах, з 1936 р. – у будівельному інституті. Учень К. Костанді та І. Репіна. Брав участь у багатьох виставках, був ініціатором створення Товариства ім. К. Костанді. Його кращі твори – у ліричному пейзажному жанрі, їх вирізняє невеликий, «камерний» формат. Писав пейзажі: «Сутінки», «Місячна ніч» (1904), «Світає» (1906) та ін.

На будинку в провулку Колодязному, де жив художник, йому встановлено меморіальну дошку.

3 грудня цього року виповнюється також 70 років від дня смерті художника.

28 січня

90 років від дня народження **Віталія Андрійовича Логвиненка** (1928-1990), прозаїка, члена Національної спілки письменників України (1958).

Народився в с. Дическулове, Новоукраїнського району, на Кіровоградщині. Навчався в інституті іноземних мов. Був головним редактором видавництва «Маяк» (Одеса), головою правління Одеської письменницької організації, відповідальним секретарем комісії Національної спілки письменників України по роботі з молодими авторами. Автор книжок повістей та оповідань «На морі Чорному» (1958), «Севастопольські маки» (1959), «Створи» (1984) та ін.

31 січня

80 років від дня народження **Валентина Леонідовича Мороза** (1938-2013), поета, члена Національної спілки письменників України (1965).

Народився в Кіровограді. Закінчив Одеський державний університет (філологічний факультет). З 1955 р. публікує вірші в періодиці. 1962 р. у Києві вийшла перша книга поета «Говоріть, колоски, говоріть». Багато років поет віддав журналістській роботі, працюючи в редакціях газет, Одеського обласного радіо. Працював відповідальним секретарем Одеської організації Національної спілки письменників України. 1997 р. був обраний головним редактором журналу «Літературна Одеса».

Автор поетичних робіт: «Моя душа - як пташка на долоні» (1997), «Ім'я тобі – кохана» (2000), «Дорога в осінь» (2004), «Зелена кров веселої верби» (2009) та ін.

Лютий

6 лютого

130 років від дня народження **Інокентія Дмитровича Андросова** (1888-1948), астронома-геодезиста, картографа, кандидата технічних наук (1937), професора.

Народився в Якутії. Навчався в Константинівському межовому інституті (нині Московський інститут інженерів геодезії, аерофотозйомки і картографії). Працював у Одеському сільськогосподарському інституті (1927-1930), Одеському політехнічному інституті (з 1929 р.), Одеському інституті інженерів цивільного і комунального будівництва (1930-1941), Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова (1938-1948) та інших вищих навчальних закладах Одеси.

Тривалий час І. Д. Андросов вважався єдиним фахівцем з геодезії в Одесі. Він розробив принципово нові засоби інженерної геодезії, залучив математичні способи в географічні дослідження в галузі динамічної геодезії, розробив план комплексних геодезичних досліджень північно-західного узбережжя Чорного моря між Дніпром і Дністром, розробив проект протизсувних укріплень біля Одеси.

26 червня цього ж року виповнюється 70 років від дня смерті І. Д. Андросова.

15 лютого

75 років від дня народження **Анатолія Іларіоновича Колісниченка** (1943-2015), прозаїка, літературознавця, члена Національної спілки письменників України (1968).

Народився в с. Косанове, Гайсинського району, на Вінниччині. Навчався в Немирівському педагогічному училищі та в Одеському державному університеті. Викладав в Одеському медичному інституті, Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова, працював на обласному телебаченні, був головою правління Одеської організації Національної спілки письменників України.

Автор збірок новел і повістей «Дві притчі одного дерева» (1967), «Хроніка Івана Скомороха» (1972); романів «Зозулька з апокаліпсису» (2003) та «Євангеліє від Гоголя» (2009); монографії про М. Хвильового «Феноменологія генія і катастрофа кентавра» (1997-1998) та ін. Лауреат республіканської літературної премії ім. Ю. Яновського.

16 лютого

10 років від дня смерті **Володимира Никифоровича Станка** (1937-2008), археолога, етнолога, історика, доктора історичних наук, професора,

дійсного члена Російської народної академії (1995) та Російської академії природничих наук у секції «Археологія та антропологія».

Народився в с. Терновка (нині це територія Миколаєва). Навчався на історичному факультеті Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Під впливом професорів М. Ф. Болтенка та П. О. Каришковського почав займатися античною історією та археологією. На 5 курсі бере участь в палеолітичній експедиції П. Й. Борисковського. З 1960 р. – працівник Одеського державного археологічного музею. 1967 р. закінчив аспірантуру Інституту археології АН УРСР в Києві. 1968 р. повернувся до Одеси, викладав в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова. В 1968-1976 рр. проводить розкопки мезолітичного поселення Мирне (Нижнє Подунав'я). 1976 р. повертається до Інституту археології АН УРСР, де створює і очолює (до 1989 р.) відділ археології Північно-Західного Причорномор'я в Одесі. 1978 р. В. Н. Станко розпочинає широкомасштабні розкопки пізньопалеолітичних пам'яток в долині р. Бакшали, які тривають до сьогодні й отримали всесвітнє визнання поряд з розкопками Мирного. З 1989 р. продовжує працювати в ОДУ, 1993 р. створює кафедру археології та етнології України. За ініціативою В. Н. Станка та під його керівництвом була відроджена етнологічна проблематика в Одесі. За його участю було організовано та проведено низку міжнародних історичних, археологічних, етнологічних конференцій при Одеському університеті.

В. Н. Станко – автор понад 150 наукових публікацій, присвячених актуальним напрямам первісної історії, археології.

На будівлі історичного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (вул. Єлисаветинська, 12) встановлено пам'ятну дошку вченому.

28 лютого

170 років від дня народження **Григорія Омеляновича Афанасьєва** (1848-1925), історика, педагога, громадського та державного діяча.

Навчався в Новоросійському університеті на історико-філологічному факультеті. Закінчивши університет (1869), залишився на посаді приват-доцента кафедри загальної історії. Після звільнення з посади вчителював, працював журналістом. Входив до складу Товариства взаємного кредиту, деякий час очолював його. Від 1896 р. – керуючий справами Державного банку в Києві. З 1918 р. – член Ради Міністрів УНР (держаний контролер, потім – міністр закордонних справ в уряді С. Гербеля). Емігрував до Югославії.

У творчому доробку – близько 100 наукових праць. Особливу увагу приділив такому важливому аспекту економіки, як хлібна торгівля. Вивчав хліботорговельні контакти в Чорноморському регіоні, зв'язки Одеси з Марселем. Автор серії праць із французької та англійської історії, низку

робіт присвятив тогочасній політичній ситуації («Революція на Україні по мемуарам белах» та ін.).

Березень

11 березня

175 років тому (1843) в Одесі почала працювати перша фотомайстерня. Саме цього дня у газети «Одесский вестник» було оголошено про готовність Філіппа Гааза (Гааса) виготовляти перші дагеротипні портрети одеситів.

155 років від дня народження ***Володимира Іполитовича Липського*** (1863-1937), ботаніка, члена-кореспондента АН СРСР (1928).

Народився в с. Самостріли, Рівенського повіту, Волинської губернії. Навчався в Київському університеті. Брав участь у створенні Української академії наук, очолював кафедру ботаніки ВУАН. В 1928-1933 рр. обіймав посаду директора ботанічного саду Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Наукова спадщина В. І. Липського – близько 100 праць, більшість з яких – монографії, що мають важливе наукове значення. Він відкрив і описав 4 нових роди і понад 220 видів та різновидів рослин. В Одесі вчений багато зробив для організації науково-дослідної роботи ботанічного саду, для розширення його колекцій.

1990 р. на прохання президента АН України виконком Одеської міської ради прийняв постанову про увічнення пам'яті В. І. Липського, за якою ім'ям ученого названо ботанічний сад Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова, а також встановлено меморіальну дошку на будинку, де він жив.

16 березня

155 років від дня народження ***Герасима Семеновича Головкова*** (1863-1909), живописця-пейзажиста.

Народився в Одесі. Навчався в Одеській рисувальній школі (1881-1883); вільний слухач Петербурзької академії мистецтв (1883-1889). 1890 р. залишає Петербург і повертається до Одеси. Став учасником I виставки Товариства південноросійських художників. Брав участь у виставці картин і етюдів на допомогу постраждалим від неврожаю в Одесі. Член Товариства південноросійських художників (1893).

Твори: «Сосновий ліс» (1880-ті рр.), «Осінній пейзаж» (1890-ті рр.), «Прибій» (1902) та ін.

135 років від дня народження ***Теофіла Борисовича Фраєрмана*** (псевдонім ***Тео-Фра***) (1883-1957) живописця, графіка, педагога.

Народився в Бердичеві. Закінчив 1902 р. Одеське художнє училище (викладач К. Костанді). Навчався в Мюнхені, Парижі. Після Лютневої революції 1917 р. повернувся в Одесу. З 1920 р. викладав в Одеському художньому училищі, працював там до 1947 р. Серед його учнів:

В. П. Абрамов, А. Й. Векслер, Л. І. Джолос, С. А. Кибрик, О. Б. Постель та ін. Працював як портретист, пейзажист та в стилі жанрового живопису. Твори: «Старьєвщик», «Монастырський двор» та ін.

21 березня

110 років від заснування Одеського аероклубу (1908).

22 березня

50 років від дня народження **Жанни Борисівни Савицької** (1968), поетеси, прозаїка, члена Національної спілки письменників України (2007).

Народилася в с. Українське, Барського району, Вінницької області. За освітою філолог. Працює кореспондентом районної газети «Вісті Кодимщини».

Автор поетичних збірок: «Танок на битім склі» (2003), «Під небом над прірвою» (2004), «Прагну!», «Замкнуте коло любові» (2006), «Діамантові зорі» (2008).

28 березня

130 років від дня народження **Олександра Ромуловича Пренделя** (1888-1970) зоолога, гідробіолога, кандидата біологічних наук, професора. Син мінералога Р. О. Пренделя.

Народився в Одесі. Навчався в 4-й одеській гімназії. Закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету. Працював у Медичному інституті (1922-1930), в Одеському бактеріологічному інституті (1923-1941). 1932 р. очолив кафедру загальної біології Одеського медико-аналітичного (пізніше – фармацевтичного) інституту, був завідувачем кафедри зоології та паразитології.

У науковій діяльності О. Р. Прендель велику увагу приділяв вивченню кровососних двокрилих півдня України, Криму та Молдавії. Брав участь в організації малярійної станції, що пізніше стала протозойно-паразитологічним відділенням Одеського інституту мікробіології та епідеміології. Досліджував рівень забруднення Хаджибейського лиману й санітарно-гідрологічний стан питної води одеського водопроводу.

Квітень

1 квітня

145 років від дня народження **Сергія Васильовича Рахманінова** (1873-1943), композитора, піаніста, диригента.

Народився у маєтку Онег (нині Новгородський район, Новгородської області). Закінчив Московську консерваторію по класу фортепіано. Працював диригентом Московської приватної російської опери (1897-1898), Великого театру (1904-1906). Відомий новаторськими постановками багатьох російських опер, зокрема «Івана Сусаніна» М. Глинки, «Князя Ігоря» О. Бородіна, «Пікової дами» П. Чайковського та ін. З 1900 р. концертував як

піаніст і диригент у Росії й закордоном. Брав участь у діяльності Російського музичного товариства та Російського музичного видавництва (1909-1912). 1917 р. виїхав на гастролі в Скандинавію. На батьківщину не повернувся, з 1918 р. жив у США. Кошти від концертів 1941-1942 рр. передав у фонд допомоги Радянській Армії. Твори: опери «Алеко» (за поемою О. Пушкіна «Цигани», дипломна робота; 1893), «Скупий лицар» (на текст О. Пушкіна), «Франческа да Ріміні» (обидві – 1904) та ін.

Був з концертами в Одесі в 1895, 1911 та 1913 рр. В Одесі існує товариство ім. С. Рахманінова.

28 березня цього року виповнюється 75 років від дня смерті композитора (1943).

7 квітня

125 років від дня народження **Василя Степановича Василька** (справжнє прізвище **Миляєв**) (1893-1972), режисера, актора, педагога й театрознавця, народного артиста СРСР (1944).

Народився в с. Бурти (нині Шполянський район, Черкаської області). Навчався в Київському університеті Святого Володимира (1913-1915) та в режисерській лабораторії «Березіль» (1922-1926) (Київ). Працював у «Молодому театрі» (1918-1919), Першому театрі УРСР ім. Т. Шевченка (1919-1920), «Кийдрамте» (1920-1921), театрі «Березіль» (1922-1926). Очолював Харківський Червонозаводський театр ім. О. Кобилянської (1943-1948). У 1926-1928, 1938-1941, 1948-1956 рр. очолював Одеський державний український музично-драматичний театр ім. Жовтневої революції (нині Одеський академічний український музично-драматичний театр ім. В. Василька). Ролі: Шельменко-денщик («Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка), Городничий («Ревізор» М. Гоголя). Поставив спектаклі: «За двома зайцями» за М. Старицьким (1925), «Ревізор» М. Гоголя (1937), «Богдан Хмельницький» О. Корнійчука (1939), «Гайдамаки» за Т. Шевченком (1961), «Макбет» В. Шекспіра (1938) та ін.

На будинку №10 по вулиці Софіївській, де він жив, встановлено меморіальну дошку.

22 квітня

190 років тому (1828) відбулося відкриття на Приморському бульварі пам'ятника Арману Емманюелю дю Плессі, герцогу де Рішельє (скульптор І. Мартос, архітектор А. Мельников).

Травень

3 травня

220 років тому (1798) затверджено перший герб Одеси.

115 років тому (1903) в Одесі офіційно відкрито Станцію швидкої допомоги (організована професором Я. Ю. Бардахом на кошти графа М. М. Толстого та його сестри О. М. Толстої).

6 травня

230 років від дня народження *Дмитра Максимовича Княжевича* (1788-1844), освітнього діяча, почесного члена Російської академії наук (1841).

Народився в Петербурзі. Навчався в Казанській гімназії. Перебував на службі в Санкт-Петербурзі. Обіймав важливі посади в Міністерстві фінансів. Був членом гуртка любителів науки й літератури. Написав книгу про синоніми в російській мові «Подарок на святки» (в 2 ч., 1820-1821), а також «Полное собрание русских пословиц и поговорок» (1822) – перший в Росії збірник такого роду, що випередив праці І. М. Снегирьова і В. І. Даля. 1837 р. призначений попечителем Одеського навчального округу. Сприяв розвиткові шкіл на Півдні України, склав нові, більш досконалі, навчальні програми, підготував проект перетворення Рішельєвського лицю в Одесі на університет. Був засновником (1839) та першим президентом Товариства історії та старожитностей Південної Росії, редагував «Записки» товариства, проводив археологічні дослідження на чорноморському узбережжі. В Одесі Д. М. Княжевич продовжував займатися наукою та літературою: видавав «Листки Общества сельского хозяйства Южной России» (з 1837 р.), «Новороссийский календарь» (2 кн., 1839-1840), «Одесский альманах».

8 травня

210 років від дня народження *Павла Васильовича Беккера* (1808-1881), історика, археолога.

Народився в Ревелі (Таллінн). Закінчив Ревельську гімназію та Дерптський університет (1829). Поїхав закордон, займався грецькими старожитностями в Лейпцігу, потім вивчав латинську мову й римську літературу в Берліні. 1834 р. отримав ступінь доктора фізіології в Йенському університеті. Після повернення в 1837 р. в Росію був призначений ад'юнктом латинської й грецької словесності Рішельєвського лицю. З 1840 р. – член Одеського товариства історії та старожитностей. Збирав колекцію античних монет та артефактів. У 1848-1852 рр. обіймав посаду директора 2-ї одеської гімназії. Завідував бібліотекою Рішельєвського лицю. Наукові інтереси П. В. Беккера стосувалися класичної археології та античних старожитностей Новоросійського краю та Причорномор'я. Був одним із головних авторитетів у галузі античної історії в Російській імперії. Його твір «Берег Понта Евксинского от Истра до Борисфена в отношении к древним колониям» дістав схвальний відгук від Санкт-Петербурзької академії наук.

19 травня

195 років тому (1823) граф М. С. Воронцов був призначений генерал-губернатором Новоросійського краю.

21 травня

85 років від дня народження *Анатолія Діомидовича Бачинського* (у пресі виступав під псевдонімами С. Анатольєв, А. Демидов) (1933-1995), історика, археографа, кандидата історичних наук (1969).

Народився в Одесі. Навчався на історичному факультеті Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Працював науковим співробітником Одеського державного археологічного музею та Державного архіву Одеської області. Викладав в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова, Політехнічному інституті, Одеському інституті вдосконалення вчителів, у Народному університеті охорони пам'яток історії та культури. Від 1987 р. – член бюро наукової Ради НАНУ з проблем історичної науки, а також Археографічної комісії НАНУ. Очолював кілька археографічних експедицій на Одещині. Брав участь у виданні «Історії міст і сіл УРСР».

Значну увагу приділяв дослідженню історії Задунайської Січі. Автор майже 400 наукових і науково-популярних друкованих робіт, у тому числі 8 монографій. А. Д. Бачинський брав активну участь у роботі громадських організацій. Був членом колегії Всеукраїнського товариства краєзнавців, головою Одеського товариства краєзнавців, членом правління Одеської обласної організації Українського фонду культури. 1969 р. його нагороджено болгарським орденом Кирила і Мефодія 2-го ступеня, 1993 р. Указом Президента України вченому було присвоєне почесне звання «Заслужений працівник культури України». 1995 р. на будинку № 21 по вулиці Преображенській в Одесі йому встановлено меморіальну дошку.

24 травня

215 років від дня народження *Олександра Давидовича Нордмана* (1803-1866), зоолога, ботаніка, ембріолога, палеонтолога.

Народився на острові Руотенсальмі, біля південного узбережжя Фінляндії. 1827 р. закінчив університет у місті Або зі ступенем доктора філософії. В 1827-1832 рр. вчився на медичному факультеті Берлінського університету під керівництвом відомих вчених К. Рудольфі та Х. Еренберга. Завдяки дисертації «Мікроскопічні дослідження», присвяченій питанням гельмінтології (зокрема, в ній було описано 70 видів гельмінтів, що паразитують в очах людини і тварин), О. Д. Нордман був визнаний провідним фахівцем у цій галузі. 1832 р. вченого запросили на посаду професора кафедри природничої історії Рішельєвського ліцею. Він читав лекції з ботаніки, зоології та порівняльної анатомії, пізніше до них додалися курси геогнозії та мінералогії. Організував у ліцеї кабінет природничої

історії. З 1834 р. керував Одеським ботанічним садом. При ньому тут була організована Центральна школа садівництва.

О. Д. Нордман вважався одним із провідних учених у галузі зоології. Його інтереси як зоолога були надзвичайно широкими. Був неперевершеним знавцем паразитів. Успішно працював у галузі ентомології, особливу увагу приділяв вивченню жуків і метеликів. Вивчав орнітофауну Новоросії, Криму та Донбасу, склавши список із 250 видів птахів південної Росії. Описав 177 видів риб північно-західної частини Чорного моря. Добре вивчив флору чорноморських степів. Чимало уваги приділяв вивченню палеонтології. Результати його палеонтологічних досліджень Бессарабії, Новоросії та Криму викладені в чотиритомній монографії «Paläontologie Südrusslands» (1858-1860), за яку Петербурзька академія наук присудила О. Д. Нордману Демидівську премію.

25 травня

80 років від дня народження *Миколи Митрофановича Вилкуна* (1938), художника, живописця, графіка, заслуженого художника України (1992).

Народився в с. Левадівка, Одеської області. Навчався в Одеському театральному художньому училищі. З 1973 р. – художник-постановник у театрах України, переважно в Одесі. Йому належить оформлення вистав «Сільва» І. Кальмана (1975), «Безталанна» І. Карпенка-Карого (1976), «Принцеса на горошині» за Г. К. Андерсоном (1994), «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького (1998) та ін. З 1977 р. викладає в Одеському театральном-художньому училищі.

28 травня

210 років тому (1808) відбулося освячення Грецької Свято-Троїцької церкви в Одесі (вул. Катерининська, 55).

Червень

1 червня

90 років від дня народження *Георгія Тимофійовича Добровольського* (1928-1971), космонавта, інженера-дослідника, Героя Радянського Союзу, почесного громадянина міста Одеси.

Народився в Одесі. Навчався в Одеській спецшколі військово-повітряних сил (1946) і Чугуївському військово-авіаційному училищі (1950). 1961 р. закінчив Червонопрапорну військово-повітряну академію (тепер ім. Ю. О. Гагаріна). 1971 р. здійснив космічний політ як інженер-дослідник космічного корабля «Союз-11» і орбітальної космічної станції «Салют-1». На борту станції екіпаж здійснив великий комплекс наукових досліджень. Загинув разом з іншими членами екіпажу космічного корабля «Союз-11» через розгерметизацію спускового апарата під час повернення на Землю.

Ім'ям Г. Т. Добровольського названо школу №10 Одеси та проспект, на якому йому встановлено пам'ятник.

10 червня

145 років від дня народження **Миколи Георгійовича (Єгоровича) Лігнау** (1873-1940), ембріолога, зоолога.

Народився в колонії Нардан (поблизу Ялти), у сім'ї купця 2-ї гільдії. У 1883-1892 рр. навчався в прогімназії в Ялті та Рішельєвській гімназії в Одесі. Закінчив математичне відділення Новоросійського університету. Працював хранителем зоотомічного кабінету й музею, був асистентом професора Бучинського. Викладав зоологію на Вищих жіночих курсах; організував там зоологічний кабінет. Впродовж багатьох років викладав в Інституті народної освіти, Одеському сільськогосподарському інституті, Хіміко-фармацевтичному інституті. 1938 р. очолив біологічну лабораторію Українського науково-дослідного інституту експериментальної офтальмології (тепер Український науково-дослідний експериментальний інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова). Працював за кордоном – у Берліні в Анатомо-біологічному інституті у професора Гертвіга, у Зоологічному інституті й Зоологічному музеї, а також у Фрейбурзі – в Анатомічному інституті.

М. Г. Лігнау вивчав ембріологію багатоніжок, продовжуючи розпочаті ще І. І. Мечниковим дослідження. Результати узагальнив у монографії “Многоножки чорноморського побережжя Кавказа” (1903). Ряд статей вченого присвячено питанням гідробіології. Розробив також екологічний напрям зоогеографії України.

16 червня

145 років від дня народження **Антоніни Василівни Нежданової** (1873-1950), оперної і камерної співачки (лірико-колоратурне сопрано), педагога, народної артистки СРСР (1936), Героя Соціалістичної Праці (1925), доктора мистецтвознавства (1944), лауреата Державної премії СРСР (1943).

Народилася в селі Крива Балка, під Одесою. У 1883-1891 рр. навчалася в одеській Маріїнській гімназії (з 1885 р. навчалася також грі на фортепіано в музичному училищі), після закінчення якої викладала російську й німецьку мови в Одеському жіночому училищі. У 1899-1902 рр. навчалася в Московській консерваторії, яку закінчила із золотою медаллю. З 1943 р. – професор Московської консерваторії.

Учасниця перших постановок у Великому театрі: опер «Сорочинський ярмарок» М. Мусоргського (1925, партія Парасі), «Любов до трьох апельсинів» С. Прокоф'єва (1927, партія Нінетти). Серед партій також Людмила («Руслан і Людмила»), Тетяна («Євгеній Онегін»), Іоланта («Іоланта»), Снігурка («Снігурка»), Шемаханська цариця («Золотий півник»), Ельза («Лоенгрін») та ін.

Ім'я Антоніни Нежданової 1950 р. присвоєно Одеській національній музичній академії.

27 червня

145 років від дня народження **Василя Васильовича Зав'ялова** (1873-1930), фізіолога, біохіміка, професора Новоросійського університету.

Народився в с. Нововасилівському, Чухломського повіту, Костромської губернії. Закінчив медичний факультет Московського університету. Викладав у Новоросійському університеті, на Одеських вищих жіночих курсах. В 1910-1914 рр. був головою Одеського бальнеологічного товариства. На початку 1920 р. виїхав у Болгарію, працював на медичному факультеті Софійського університету, організував і очолив там кафедру фізіології й фізіологічної хімії.

Під час роботи в Новоросійському університеті В. В. Зав'ялов вивчав умови утворення, властивості й склад білкоподібних речовин (пластеїнів). Займався проблемами бальнеології та курортології, зокрема відзначив важливу роль десульфівних (відновлюючих сульфати) бактерій в утворенні лікувальної грязі Куяльницького лиману, а також Сакського й Тамбуканського озер (Крим).

Автор ряду підручників для вищих і середніх навчальних закладів, що неодноразово перевидавалися: «Физиология человека» (8 видань, 1906-1922), «Учебник анатомии и физиологии человека» (1907-1916, мала премія імені Петра Великого) та ін.

Липень

1 липня

45 років тому (1973) вийшов у світ перший номер газети «Вечерняя Одесса». Організатором і редактором її впродовж 24 років був Б. Ф. Дерев'янка (1938-1997).

3 липня

195 років тому (1823) до Одеси прибув **Олександр Сергійович Пушкін**.

Поет перебував в Одесі на засланні впродовж 13 місяців. За цей час він написав 37 віршів і 2 поеми («Бахчисарайский фонтан» та «Цыганы»), а також дві перші глави «Евгения Онегина».

В Одесі на Приморському бульварі встановлено пам'ятник поету. Одна з центральних вулиць міста носить його ім'я. На ній у будинку №13 працює музей О. С. Пушкіна, поряд з ним встановлено пам'ятник поету.

4 липня

95 років від дня народження **Альбіна Станіславовича Гавдзинського** (1923-2014), живописця, народного художника України (2004), члена Національної спілки художників України (1955). Батько художниці О. Гавдзинської.

Народився в с. Бобрик, Любашівського району, Одеської області. Закінчив Одеське художнє училище. Працював в галузі станкового живопису. Учасник всесоюзних та закордонних виставок. Картини: «Старі

собори» (1973), «Полудень» (1986), «Натюрморт з фруктами» (2003) та ін. Твори, присвячені Одесі: «Одеса. Вулиця Дерибасівська» (2001), «Штурмить» (2002), «Відпочинок біля моря», «Лермонтовський санаторій» (2003), «Парк Т. Шевченка» (2004) та ін.

14 липня

50 років від дня смерті *Костянтина Георгійовича Паустовського* (1892-1968), письменника.

Народився в Москві. Навчався в Київському та Московському університетах. В 1919-1922 рр. жив в Одесі, працював у газеті «Моряк». Дружив з І. Бабелем, про якого пізніше залишив ґрунтовні спогади («Рассказы о Бабеле»). Твори, присвячені Одесі: «Чёрное море» (1936), «Блистающие облака» (1928), «Время больших ожиданий» (1958) та ін.

Ім'ям Паустовського названо одну з вулиць нашого міста, літературне товариство. В Одесі з 1998 р. працює музей К. Паустовського. На будинку № 8 по вулиці Чорноморській (вулиці, яка зображена у творі «Время больших ожиданий») йому встановлено барельєф. Запроваджено міську літературну премію ім. К. Паустовського.

16 липня

85 років від дня народження *Ігоря Петровича Зелінського* (1933-2002), геолога, фізика, інженера, заслуженого діяча науки і техніки України (1998).

Народився в м. Первомайську, Миколаївської області. Навчався в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова на геологічному відділенні геолого-географічного факультету, де й працював з вересня 1970 р.

Основні напрями наукової роботи вченого стосуються геодинаміки: вивчення геологічних процесів зсувів, розробка методів оцінки стійкості схилів та відкосів та багато ін. Автор 150 наукових праць.

1994 р. І. П. Зелінський був обраний академіком і віце-президентом Міжнародної академії наук Євразії, дійсним членом Академії інженерних наук, Екологічної академії наук, Академії наук Вищої школи України. 1996 р. за фундаментальні дослідження на тему «Закономірності деформації верхньої частини тектоносфери Землі, встановлені теоретичними та дослідницькими методами» І. П. Зелінському присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки.

125 років від дня народження *Миколи Олександровича Загоровського* (1893-1934), гідробіолога, зоолога.

Народився в Одесі. Закінчив 2-гу міську гімназію зі срібною медаллю (1912). Вищу освіту здобув на природничому відділенні фізико-математичного факультету Новоросійського університету. Викладав в Інституті народного господарства, Одеському технікумі водних шляхів, у Всесоюзному механіко-технічному інституті консервної промисловості (нині

Академія холоду). Був професором Інституту народної освіти й Одеського сільськогосподарського інституту. 1933 р. очолив кафедру гідробіології у відновленому Одеському університеті. Був членом Бальнеологічного товариства та Інтернаціональної асоціації лімнологів.

М. О. Загоровський був одним з перших, хто вивчав біоценози Чорного моря. Зібрав великий матеріал про планктон Одеської затоки. Досліджував північно-західну частину Чорного моря, Одеську затоку і лимани з метою визначення їх рибогосподарського значення.

19 липня

125 років від дня народження **Володимира Володимировича Маяковського** (1893-1930), поета, драматурга.

До Одеси В. В. Маяковський приїздив чотири рази: у 1914, 1924, 1926, 1928 рр. Одеса знайшла відображення у відомих віршах поета «Разговор на одесском рейде десантных судов: “Советский Дагестан” и “Красная Абхазия”», «Товарищу Нетте, пароходу и человеку» та ін.

Нині в Одесі є провулок Маяковського, поруч з Міським садом, де поет виступав зі своїми віршами.

26 липня

175 років від дня народження **Степана Карловича Джевецького** (1843-1938), конструктора, винахідника підводного човна.

Відомий як конструктор повітряних гвинтів, 1892 р. розробив теорію їх розрахунку. Став одним із засновників повітряного відділу Російського технічного товариства. Одеська субмарина С. К. Джевецького стала першою діючою субмариною.

В Одесі на проспекті Шевченка, біля входу в парк Перемоги, встановлено пам'ятник винахіднику (скульптор О. Копйов).

30 липня

75 років від дня народження **Тараса Івановича Максим'юка** (1943), краєзнавця, колекціонера, заслуженого працівника культури України (1997).

Народився в м. Холмі, Люблінського воєводства (Польща). Навчався в Одеському інституті інженерів морського флоту (1964-1967). 1964 р. – початок його колекціонерської діяльності по збиранню Україніки. Працював інженером в Іллічівському морському порту та в Чорноморсько-Азовському управлінні морських шляхів (1968-1988). Обраний заступником голови Обласного відділення Українського фонду культури (1987), почесним членом Одеського товариства колекціонерів (1990) та почесним членом Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Серпень

3 серпня

95 років від дня народження **Леоніда Сергійовича Братченка** (1923-2004), художника театру, сценографа, члена Національної спілки художників України (1960), народного художника України (1976), заслуженого діяча мистецтв України (1967), лауреата премії Міністерства культури УРСР (1979).

Народився в Одесі. Закінчив Харківський художній інститут. Оформив вистави в театрах Харкова, Полтави, Одеси та ін.: балети – «Баядерка» Л. Мінкуса, «Лілея» К. Данькевича (обидва – 1958) та ін.; опери – «Бал-маскарад» Дж. Верді (1964), «Євгеній Онегін» (1980), «Чародійка» (1974), «Пікова дама» (1979) П. Чайковського та ін.

70 років від дня народження **Валерія Васильовича Трохліба** (1948), поета, члена Національної спілки письменників України (1985).

Працював у редакціях одеських газет «Знамя комунізму» та «Комсомольська іскра». Був молодшим редактором та редактором республіканського книжкового видавництва «Маяк». Світ побачили дві його поетичні збірки «Голубі покоси» (1975), «Зімкнулися кроки» (1981) та «Притча про любов» (2003).

5 серпня

125 років від дня народження **Віри Василівни Холодної** (1893-1919), зірки російського німого кіно.

Уславилася в фільмах: «Пісня тріумфуючого кохання» (1915), «Міражі» (1915), «Життя за життя» (1916), «Забудь про камін, в ньому згасли вогні» (1917) та багатьох ін. Приїхала до Одеси у квітні 1918 р. у складі кіноекспедиції кіноательє Д. Харитонова. Знімалася на фірмі «Мирограф», виступала з естрадними номерами. В одеський період знялася у фільмах «Женщина, которая изобрела любовь», «Последнее танго» та ін.

2003 р. на вул. Преображенській, на місці знесеного флігеля, біля будинку Попудова, де жила і померла кіноакторка, їй встановлено пам'ятник.

6 серпня

155 років від дня народження **Владислава Адольфовича Ротерта** (1863-1916), ботаніка, анатома, фізіолога рослин.

Народився у Вільно (нині Вільнюс, Литва), в сім'ї директора Ризького комерційного банку. По закінченні ризької класичної гімназії (1880) вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Дерптського (нині Тартуського) університету, вчився під керівництвом професора Е. Руссова. За роботу «До анатомії листя орхідей» одержав диплом кандидата ботаніки (1884). Був удостоєний золотої медалі Дерптського університету за роботу «Порівняльно-анатомічне дослідження про відмінності в первинній будові стебла та кореневищ трав'янистих насінних рослин разом із деякими

загальними міркуваннями гістологічного змісту». Працював закордоном у лабораторіях відомих учених А. де Барі, Ф. Гоппе-Зейлера, П. Є. Дюкло. Працював у Петербурзі, вивчав – фізіологію рослин в ботанічній лабораторії провідного ботаніка-фізіолога А. С. Фамінцина. Викладав у Казанському, потім – у Харківському університетах.

1902 р. переїхав до Одеси. Викладав у Новоросійському університеті, реорганізував ботанічну лабораторію, яку 1903 р. очолив, і заснував при ній дослідну оранжерею. Згодом влаштував у сквері біля університету мініатюрний ботанічний сад і музей, основу якого склали його власні колекції, зібрані під час закордонних подорожей.

В. А. Ротерт залишив значну наукову спадщину – понад 80 опублікованих праць російською, німецькою та польською мовами. Досліджував особливості будови оболонок рослинних судин, першим встановив їх еволюційний розвиток у вищих рослин. Найбільш відома його праця «О гелиотропизме» (1893), в якій він обґрунтував погляди на сутність фототропічної реакції рослин.

80 років від дня народження **Бориса Федоровича Дерев'янка** (1938-1997), журналіста, письменника, громадського діяча, член Національної спілки журналістів України та Національної спілки письменників України (1986).

Народився в селищі Іванівка, Одеської області. Навчався на філологічному факультеті Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. З 1973 р. працював редактором газети «Вечерняя Одесса». Автор книжок «Червоне вітрило в степу» (1966), «Приборкувачі степу» (1973) та ін.; сценаріїв телефільмів «Земне тяжіння» (1968), «Вчителю, виховай учня» (1972). Народний депутат СРСР (1989-1991).

Був застрелений в Одесі. На місці вбивства, на вул. Академіка Філатова, поставлено меморіальну плиту. На честь Б. Дерев'янка названо одну з площ Одеси.

19 серпня

50 років від дня смерті **Георгія Антоновича Гамова** (1904-1968), фізика.

Народився в Одесі. Навчався на математичному відділенні фізико-математичного факультету Новоросійського університету, де потім викладав.

Г. А. Гамов розробив теорію альфа-розпаду. Висунув гіпотезу гарячого Всесвіту. Зробив перший розрахунок генетичного коду. На стіні головної будівлі Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова встановлено меморіальну дошку на честь цього видатного вченого. Його ім'ям названо один зі скверів Одеси на Молдаванці.

22 серпня

95 років від дня народження **Аркадія Олексійовича Голишева** (1923-1994), письменника, військового журналіста, члена Національної спілки письменників України (1972).

Народився в с. Калугіне, Свердловської області. Навчався на філологічному факультеті при Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова, закінчив аспірантуру. Учасник Другої світової війни. Працював у військовій газеті (1945-1975). Очолював Одеський літературний музей (1983-1992).

Автор книжок «У порога» (1970), «На посту тишини» (1972), «А сердце помнит каждый бой» (1984) та ін.

25 серпня

80 років від дня смерті **Олександра Івановича Купріна** (1870-1938), письменника.

О. І. Купрін вперше відвідав Одесу 1898 р. Одеська тематика є головною в його творах «Гамбринус», «Гранатовый браслет», «Мой полёт», «Тапер», «Чудесный доктор» та ін. 1909 р. письменник разом з одеським льотчиком С. Уточкіним здійснив політ на повітряній кулі.

В Одесі один із провулків носить ім'я Купріна, а на будинку № 2, по вулиці Маразлійській, в якому проживав О. І. Купрін, встановлено меморіальну дошку.

Вересень

2 вересня

130 років від дня народження **Михайла Федоровича Болтенка** (1888-1959), історика, археолога, мовознавця, епіграфіста.

Народився в м. Осовець (нині Польща). 1912 р. закінчив Новоросійський університет. Під керівництвом свого вчителя, проф. Е. Штерна, починаючи з 1909 р. брав участь у розкопках Тіри та на острові Березань. Від 1917 р. – дійсний член Одеського товариства історії та старожитностей. Від 1921 р. працював в археологічному музеї, один з його засновників. У 1921-1926 рр. брав участь у розкопках у с. Усатове, під час проведення самостійної польової та дослідницької роботи 1921 р. відкрив пам'ятки археологічної культури, які отримали назву усатівська культура.

110 років від дня народження **Валентина Петровича Глушка** (1908-1989), фахівця в галузі ракетно-космічної техніки, доктора технічних наук, академіка АН УРСР (1958) та АН СРСР (1958), Героя Соціалістичної праці (1956, 1961), лауреата Ленінської премії (1957) та Державної премії СРСР (1967, 1984), дійсного члена Міжнародної академії астронавтики (1976).

Народився в Одесі. Навчався в Ленінградському державному університеті. Спільно з С. Корольовим керував створенням міжконтинентальних і космічних ракет, за допомоги яких виведено на орбіту

перші радянські штучні супутники й автоматичні станції, а 12 квітня 1961 р. здійснено перший в історії політ людини в космос. За проектом і під керівництвом В. П. Глушка створено багаторазову космічну систему «Енергія»-«Буран» і багатомодульну станцію «Мир».

В Одесі на честь В. П. Глушка названо вулицю, встановлено погруддя та меморіальну дошку на будинку, де він мешкав (вул. Ольгіївська, 10).

80 років від дня народження митрополита Одеського та Ізмаїльського *Агафангела (Олексій Михайлович Саввін)* (1938).

Народився в с. Бурдина, Тербунського району, Липецької області (Росія). У 1960-1962 рр. навчався в Одеській духовній семінарії. 1966 р. – старший помічник інспектора і викладач Одеської духовної семінарії. В 1967-1975 рр. – ректор Одеської духовної семінарії. 1989 р. – зведений у сан митрополита. З 20 червня 1992 р. – митрополит Одеський та Ізмаїльський, Постійний член Священного Синоду Української православної церкви МП. 2010 р. став почесним громадянином Одеської області. Отримав ордени «За заслуги» I ст. (2003) та II ст. (1999), ювілейну медаль «20 років незалежності України» (2011).

3 вересня

135 років тому (1883) одеська публічна бібліотека (нині ОННБ) одержала нове приміщення на вул. Ланжеронівській, 4 (нині в цій будівлі розташований Одеський археологічний музей).

7 вересня

125 років тому (1893) припинила свою діяльність газета «Одесский вестник».

8 вересня

105 років тому (1913) розпочала свою діяльність Одеська консерваторія (нині – Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової).

70 років від дня народження *Валентина Андрійовича Сминтини* (1948), фізика, доктора фізико-математичних наук (1988), заслуженого діяча науки і техніки України (2000), лауреата Державної премії в галузі науки і техніки (2007).

Народився в с. Вишневе, Татарбунарського району, Одеської області. 1971 р. з відзнакою завершив навчання на фізичному факультеті Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова.

В 1995-2010 рр. – ректор Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. В. А. Сминтина працював у галузі фізики напівпровідників та сенсорики, йому належать 700 наукових публікацій, серед яких 8 наукових монографій і 9 підручників, понад 30 авторських

свідоцтв, патентів та винаходів. Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2004).

12 вересня

120 років від дня народження *Олександра Костянтиновича Плісова* (1898-1968), хіміка-органіка, професора (1937).

Народився в Полтаві. Закінчив Харківський університет (1923). Працював у Харкові на кафедрах хімії університету і медичного інституту. Викладав у Московському вищому технічному училищі (з 1932 – ім. Баумана) в 1928-1931 рр., керував кафедрою органічної хімії в Краснодарському хіміко-технологічному інституті. 1947 р. переїхав до Одеси, до кінця життя працював в Одеському технологічному інституті харчової та холодильної промисловості, завідував кафедрою органічної хімії. У 1951-1956 рр. керував також кафедрою органічної хімії в Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова.

Працював над вивченням окисів олефінів, хімії жирів і над проблемами геометричної ізомерії. Досліджував стереохімію ненасичених етиленових кислот. Відомі його дослідження в галузі вивчення нових антиокислювачів жирів, одержання нових варіантів пінопластів, очищення нафтопродуктів.

18 вересня

100 років Одеському національному політехнічному університету.

20 вересня

135 років від дня народження *Михайла Івановича Жука* (1883-1964), графіка, живописця, професора (1917).

Народився в м. Каховка, Херсонської області. Навчався в київській Рисувальній школі. У 1925-1953 рр. викладав в Одеській художній школі та в Художньому інституті (професор з 1917). Серед його вихованців: Н. Г. Густ, М. М. Зайцев, В. В. Лапін та ін. Працював у галузі станкового живопису, книжкової графіки, художньої кераміки. Написав портрети М. Коцюбинського (1907, 1909), В. Чумака (1918), Леся Курбаса (1919), Т. Шевченка (1932) та ін. Оформляв книжкове видання «30 кращих українських пісень» (1904).

21 вересня

160 років тому (1858) відкрито пансіон пані Фон-Огліо (нині Маріїнська гімназія).

24 вересня

190 років тому (1828) затверджено положення про заснування Товариства сільського господарства Південної Росії. Серед засновників – М. Воронцов, К. Сікард, О. Ланжерон.

26 вересня

75 років від дня народження *Антон Флоріанович Михайлевський* (1943), поета, прозаїка, члена Національної спілки письменників України (1978), заслуженого працівника культури України, лауреата Республіканської літературної премії ім. А. Малишка.

Народився в с. Лобачів, Володарського району, Київської області. Закінчив факультет журналістики Львівського військового інституту культури. Працював військовим журналістом у Закавказзі (Нахічевань-на-Араксі), Бурят-Монгольській АРСР (Кяхта), у групі радянських військ у Німеччині (Дрезден, Потсдам). З 1974 р. живе в Одесі. Очолював відділ культури газети «Защитник Родины» Одеського військового округу. Був першим заступником редактора газети «Одесский вестник» (1995-2000).

Автор книжок поезії і прози: «Червоні полігони» (1969), «Передній край» (1974), «Гартована ніжність» (1977), «Крила любові» (1983), «Подарунок білого місяця» (1996), «Вечір віку» (2000), «Ночі Куїнджі» (2003, 2008), «Україна в снігу» (2004), «Мед з чорнобривців» (2007), «Хатина на Байкалі» (2010), «Розливи рік» (2013) та ін.

28 вересня

135 років тому (1883) закладено нову будівлю Одеського театру опери та балету (нині Одеський національний академічний театр опери та балету).

30 вересня

110 років від дня народження *Давида Федоровича Ойстраха* (1908-1974), музиканта, скрипаля, диригента, педагога, народного артиста СРСР.

Народився в Одесі. Навчався гри на скрипці й альті у П. Столярського в Одеському музичному інституті (нині Одеська національна музична академія ім. А. В. Нежданової), який закінчив 1926 р. У консерваторії Д. Ойстрах також вивчав спеціальну гармонію і поліфонію під керівництвом композитора М. Вілінського. Ще студентом виступав з Одеським симфонічним оркестром як соліст і диригент. У 1926-1928 рр. – соліст одеського Посередницького бюро з працевлаштування працівників мистецтва (Посредрабиса). 1928 р. переїхав до Москви.

Меморіальний знак, присвячений музиканту, встановлено на будинку, де він народився і жив (вул. Буніна, 24).

Жовтень

1 жовтня

170 років від дня народження *Дмитра Івановича Азаревича* (1848-1912), юриста, педагога.

Народився в м. Гори-Горки, Могильовської губернії (Росія). Закінчив Петербурзький університет. Працював у Демидівському юридичному ліцеї та Новоросійському університеті (з 1882 р.). Очолював кафедру римського і громадянського права. У 1886-1887 рр. був деканом юридичного факультету

Новоросійського університету. Його тритомник «Система римського права (університетський курс)» був першим у Російській імперії повним підручником з римського права.

10 жовтня

60 років від дня народження **Арсенії Великої** (справж. – Данилюк Людмила Валентинівна) (1958), письменниці, члена Національної спілки письменників України (2015).

Народилася у с. Покровське, на Кіровоградщині. Закінчила хімічний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Друкувалась у періодичній пресі: «Історико-літературному журналі», літературному альманасі «Дерибасовская – Ришельевская», журналах «Всемирные одесские новости», «Фаворит удачи» та ін. Має низку наукових праць із курортології та бальнеології.

Автор книжок: «Стильна жінка» (2005), «Острова любви» (2008), «Срібний перетин» (2014), «Жінка в лахмітті правди» (2016).

50 років від дня народження **Віталія Михайловича Бошкова** (1968) поета, перекладача, члена Національної спілки письменників України (1995).

Народився у с. Кубей, Болградського району, Одеської області. Закінчив філологічний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. Автор і ведучий гагаузьких радіопрограм Одеської обласної телерадіокомпанії. Пише гагаузькою, російською, українською, болгарською, французькою мовами.

Автор книжок: «Вітер з Буджака» (1993), «Освячена вода» (1995), «Біла шовковиця» (1997), «Твої глаза - как две капельки сапфира...» (2012), «Солнце и светила ОНА движет...» (2015), «Вільна словом моя мова...» (2016) та ін. Укладач кількох збірників гагаузького фольклору.

14 жовтня

95 років від дня народження **Івана Івановича Козирода** (1923), художника, мистецтвознавця, члена Національної спілки художників України (2005).

Народився у с. Сахновщина, Харківської області. Закінчив Ленінградський інститут живопису, скульптури та архітектури ім. І. Ю. Рєпіна (1961). Учасник Великої Вітчизняної війни. Директор Одеського музею західного та східного мистецтва (1973-1975). Основні мистецтвознавчі твори: «Михайло Жук», «Невідомі твори Олексія Шовкуненко» та ін.

19 жовтня

185 років від дня народження **Федора Івановича Леонтовича** (1833-1910), історика.

Народився на Чернігівщині. Навчався на юридичному факультеті Київського університету Св. Володимира. 1865 р. переїхав до Одеси, викладав в Новоросійському університеті на кафедрі історії російського права. У 1869-1877 рр. Ф. І. Леонтович був ректором університету, у 1877-1881 рр. – деканом юридичного факультету, у 1881-1884 рр. – проректором, у 1884-1891 рр. – директором Одеського комерційного училища.

Наукова спадщина Ф. Леонтовича нараховує близько 80 праць, які поділяються на дві основні групи: дослідження історії права давніх слов'ян та Київської Русі; історії права Великого князівства Литовського.

22 жовтня

80 років від дня народження **Ольги Федорівни Ботушанської** (1938), бібліотекаря-бібліографа, заслуженого працівника культури України.

Народилася в с. Суха Маячка, Новосанжарського району, Полтавської області. Закінчила Харківський інститут культури. 1965 р. переїхала до Одеси. Впродовж двадцяти років працювала в обласній бібліотеці для дітей ім. Н. К. Крупської (завідувач методико-бібліографічного відділу, директор). З 1986 р. – директор Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького (нині ОННБ).

Автор ряду публікацій, член редакційних колегій, відповідальний редактор бібліографічних, книгознавчих та бібліотекознавчих видань, зокрема «Голодомор в Україні 1932-1933», «Черный квадрат над Чёрным морем», серії «Невичерпні джерела пам'яті». Була членом президії Асоціації бібліотекарів України, заступником голови постійної комісії з культури, науки й освіти Одеської міської ради XXIII скликання. Повний кавалер ордена княгині Ольги, кавалер ордена Нестора Літописця, ордена Мистецтв і Літератури Французької Республіки.

30 жовтня

115 років від дня народження **Саула Яковича Борового** (1903-1989), історика, економіста, книгознавця, мемуариста, доктора історичних наук (1940).

Народився в Одесі. Навчався в Одеському археологічному інституті (1921); закінчив 1924 р. юридичний факультет Одеського інституту народного господарства, згодом (1929) – аспірантуру при Центральній науковій бібліотеці Одеси. Працював в Єврейській академічній (1922-1927) та Державній публічній (в 1932-1937 рр. очолював науково-бібліографічний відділ) бібліотеках. Входив до складу Українського бібліографічного товариства в Одесі. Впродовж 1934-1977 рр. – професор Одеського інституту народного господарства. Був головою Пушкінської комісії при Одеському будинку вчених. Автор понад 200 праць з історії півдня України, економічної історії Російської імперії.

Листопад

3 листопада

100 років від дня смерті **Олександра Михайловича Ляпунова** (1857-1918), математика, академіка Російської академії наук.

Народився в Ярославлі, в родині відомого астронома М. В. Ляпунова. Закінчив математичне відділення Петербурзького університету зі ступенем кандидата й золотою медаллю. Працював у Харківському університеті, Харківському технологічному інституті. З 1902 р. жив у Петербурзі. У червні 1917 р. О. М. Ляпунов через важку хворобу дружини переїхав з Петербурга до Одеси, де жив його молодший брат Б. М. Ляпунов, професор слов'янської філології Новоросійського університету. О. М. Ляпунов відвідував засідання математичного відділення Новоросійського товариства природознавців, встановив дружні стосунки з одеськими математиками. На їхнє прохання погодився читати лекції і був обраний ординарним професором фізико-математичного факультету Новоросійського університету. Слухачами на його лекціях були професори і викладачі університету, асистенти і професорські стипендіати.

До сторіччя від дня народження Б. М. Ляпунова на його могилі встановлено пам'ятник. 1964 р. у внутрішньому сквері головного корпусу Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова встановлено погруддя вченого. Його ім'ям в Одесі названо провулок, а на будинку, де він жив (вул. Софіївська, 10), встановлено меморіальну дошку.

5 листопада

140 років від дня народження **Дмитра Костянтиновича Третякова** (1878-1950), зоолога, гістолога, фахівця в галузі філогенії й систематики тварин, заслуженого діяча науки УРСР.

Народився в с. Шуморово, Молозького повіту, Ярославської губернії. Навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Петербурзького університету. Працював у анатомо-гістологічному кабінеті Петербурзького університету та в Жіночому медичному інституті. 1912 р. переїхав до Одеси і став професором Новоросійського університету. Викладав курс гістології, порівняльної анатомії та зоології. З 1920 р. керував спеціальною комісією зі створення Інституту народної освіти в Одесі. Після відкриття інституту був деканом факультету соціального виховання, у 1926-1927 рр. – проректором з навчальної роботи. За ініціативою Д. К. Третякова на базі науково-дослідної кафедри біології засновано Науково-дослідний зоологічний інститут (1930). Після відновлення університету (1933), інститут увійшов до його складу. Д. К. Третякову було доручено завідувати кафедрою зоології хребетних; був також деканом біологічного факультету, організував кафедру гідробіології. Кілька разів обирався членом губвиконкому та облвиконкому, був депутатом Одеської міської ради двох скликань, головою секції наукових працівників профспілки вищої школи та правління Одеського будинку вчених (1934-1939). Сприяв відкриттю і був першим

директором природничо-історичного (краєзнавчого) музею в Одесі; провів реконструкцію зоологічного музею університету.

Д. К. Третьяков опублікував близько 300 праць. Основні наукові дослідження – у галузі гістології, порівняльної анатомії безхребетних та нижчих хребетних тварин.

130 років від дня народження *Дмитра Онисифоровича Свиренка* (1888-1944), альголога, гідробіолога, доктора ботаніки, члена-кореспондента АН УРСР.

Народився в с. Новий Мерчик, Валківського повіту, Харківської губернії, у селянській сім'ї. Закінчив реальне училище (1907) та природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету (1912) із золотою медаллю. Працював викладачем в одній із харківських гімназій. Одночасно займався науковими дослідженнями з альгології в лабораторії професора Арнольдї. Викладав у Катеринославському (нині Дніпропетровському) університеті, Гірничому та Педагогічному інститутах.

1923 р. був обраний за конкурсом професором ботаніки і завідувачем секції морфології і систематики рослин науково-дослідної кафедри біології Одеського інституту народної освіти. 1924 р. захистив дисертацію “Мікрофлора стоячих водоймищ” на здобуття наукового ступеня доктора ботаніки й обійняв посаду директора Ботанічного саду. 1928 р. був призначений директором Дніпропетровської науково-дослідної гідробіологічної станції.

Автор близько 50 наукових праць з питань систематики нижчих рослин, зокрема водоростей. Досліджував маловивчену групу забарвлених джгутикових – евгленових водоростей. Зібраний ним матеріал із флори, систематики та екології цієї групи був узагальнений у «Визначнику прісноводних водоростей УРСР» (1938).

7 листопада

235 років від дня народження *Олександра Івановича Казначєєва* (1783-1880), одеського градоначальника, сенатора.

Народився в Рязанській губернії. Навчався в Рязанській гімназії. Працював у канцелярії Санкт-Петербурзького навчального округу. Учасник війни 1812 р. 1823 р. був призначений управителем канцелярії новоросійського генерал-губернатора М. С. Воронцова. У 1829-1837 рр. був таврійським губернатором. 1834 р. йому надано чин таємного радника. В 1848-1854 рр. обіймав посаду одеського градоначальника. За його управління була відкрита богадільня, побудовано дитячий притулок, відкрито 2-гу міську гімназію, закладено нову будівлю Рішельєвського ліцею, прокладено водогін з Великого Фонтана в місто.

8 листопада

65 років від дня смерті **Івана Олексійовича Буніна** (1870-1953), письменника, почесного академіка Петербурзької академії наук (1909), лауреата Нобелівської премії з літератури (1933).

Жив в Одесі у 1898-1901 та 1918-1920 рр. Не прийняв Жовтневої революції і 1920 р. емігрував до Франції. Своє ставлення до революційних подій в Одесі виклав у книзі «Окаянные дни» (1920).

Його ім'ям названо одну із центральних вулиць міста.

16 листопада

65 років від дня народження **Олега Йосиповича Губаря** (1953), краєзнавця та журналіста, почесного громадянина міста Одеси.

Народився в Одесі. Закінчив геолого-географічний факультет Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. 1993 р. вийшла його перша книга «Пушкин. Театр. Одесса». Видання останніх років: «Одесса в новых памятниках, мемориальных досках и зданиях» (2004), «Пале-Рояль» (2005), «Старые дома и другие памятные места Одессы» (2006), «Старая Одесса в курьёзах и анекдотах» (2009), «Энциклопедия забытых одесситов» (2011), «Автографы Одессы» (2012), «Первые кладбища Одессы» (2012), «Очерки ранней истории евреев Одессы» (2013), «101 вопрос об Одессе» (2014), «История градостроительства Одессы и функции Одесского строительного комитета» (2015) та ін.

Сприяв перепохованню графа і графині Воронцових у Спасо-Преображенському соборі, встановленню меморіальної дошки Л. С. Пушкіну та ін. Нагороджений низкою журналістських та інших премій. Один із засновників і член редколегії літературно-мистецького та історико-краєзнавчого альманаху «Дерибасовская-Ришельевская», член історико-топонімічної комісії Одеської міськради, почесний член Всесвітнього клубу одеситів.

19 листопада

105 років від дня народження **Михайла Самійловича Бродського** (1913-1989), математика, доктора фізико-математичних наук (1962), професора (1964).

Народився в Одесі. Закінчив відділення фізико-математичного факультету Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова. У 1935-1936 рр. викладав математику в Одеському інституті інженерів зв'язку; 1938 р. став асистентом кафедри геометрії Одеського державного університету й асистентом кафедри математики Одеського інституту консервної промисловості.

1941 р. евакуювався в Чкаловську (Оренбурзьку) область. Після війни повернувся до Одеси, де працював доцентом кафедри математики Одеського інституту інженерів мукомельної промисловості. 1946 р. перейшов на роботу

в Одеський педагогічний інститут; працював там до 1984 р., пройшов шлях від асистента до професора.

Наукові дослідження М. С. Бродського стосуються спектральної теорії несамопряжених операторів у гільбертовому просторі, теорії їх трикутних і жорданових зображень, теорії характеристичних матриць-функцій. Увів поняття «трикутний інтеграл».

20 листопада

155 років тому (1863) споруджено пам'ятник генерал-губернатору Новоросійського краю князю М. С. Воронцову на Соборній площі (скульптор Ф. Бруггер, архітектор Ф. Боффо).

22 листопада

120 років від дня народження **Родіона Яковича Малиновського** (1898-1967), Маршала Радянського Союзу (1944), міністра оборони СРСР (1957-1967), двічі Героя Радянського Союзу, Народного Героя Югославії, кавалера ордена «Перемоги».

Під час Великої Вітчизняної війни командував стрілецьким корпусом, військами Південного й Південно-Західного фронту.

В Одесі Р. Я. Малиновському встановлено погруддя на вул. Преображенській. Один з районів міста і вулиця названі його ім'ям.

80 років від дня народження **Святослава Михайловича Божія** (1938-1999), живописця, члена Національної спілки художників України (1968), заслуженого діяча мистецтва УРСР (1969). Син художника М. Божія.

Народився в Одесі. Закінчив Одеське художнє училище ім. М. Б. Грекова. Працював у галузі тематичних картин, портрета. Твори: «Червоний витязь» (1965), «Безіменна висота» (1967-1969), «Г. І. Котовський» (1982) «Портрет батька» (1982), «Чекай на мене» (1985) та ін. Учасник республіканських, всесоюзних і закордонних виставок.

23 листопада

110 років від дня народження **Андрія Володимировича Недзвідського** (1908-1984), літературознавця, критика, журналіста, доктора філологічних наук, професора, члена Національної спілки письменників України (1957).

Народився в Одесі. Вищу освіту здобув в Одеському інституті народного господарства (1930), закінчив аспірантуру при Одеському державному університеті ім. І. І. Мечникова. З 1944 р. працював в університеті (викладач, доцент, професор, завідувач кафедри української літератури). Автор низки літературно-критичних праць, зокрема «Пушкін і Шевченко» (1939), «Виховне і пізнавальне значення літератури» (1965), «Василий Степанович Василько – народний артист ССРСР» (1960) та ін.

30 листопада

200 років від дня смерті **Франца Павловича Деволана** (1752-1818), інженера.

Народився в м. Антверпен (Нідерланди). Учасник шведської та російсько-турецької війн. 1792 р. займався укріпленням міст і фортець на узбережжі Азовського і Чорного морів, був затверджений на посаді першого інженера Південної армії О. В. Суворова. Фортеця Хаджибей 1794 р. стала містом, і в ній було вирішено влаштувати військову гавань з купецькою пристанню. Плани міста і гавані були складені Деволаном. Він був призначений директором Канцелярії будівель міста і порту Хаджибейського. Під його керівництвом роботи проводилися успішно і 1796 р. були закінчені Ф. П. Деволан нагороджений орденом Св. Володимира II ступеня.

Грудень

11 грудня

135 років від дня народження **Андрія Опанасовича Сапегіна** (1883-1946), ботаніка, цитолога, генетика та селекціонера, заслуженого діяча науки УРСР.

Народився у місті Вознесенськ, Єлисаветградського повіту, Херсонської губернії (нині Миколаївської області), у сім'ї ремісника. Закінчив фізико-математичний факультет Новоросійського університету. Був членом Новоросійського товариства природознавців (1906). В 1910-1911 рр. працював у лабораторіях професорів А. Енглера, П. Клауссена (Німеччина) та в лабораторії професора Б. Немеца (Австрія). У 1912-1913 рр. керував ботанічним садом Новоросійського університету. 1918 р. обраний професором Одеського сільськогосподарського інституту, був його ректором в 1919-1921 рр. Керував роботою селекційної станції, Обласною сільськогосподарською дослідною станцією (з 1923 р.). 1928 р. був обраний директором Українського генетико-селекційного інституту, створеного за його ініціативою на базі генетичних лабораторій обласної станції. Там він організував відділи фізіології розвитку, фізіології стійкості та фітопатології рослин, розгорнув масштабну роботу із селекції пшениць. У 1933-1939 рр. – заступник директора з наукової роботи Інституту генетики АН СРСР у Києві. Завідував також лабораторією органогенезу Інституту фізіології рослин АН СРСР у 1934-1946 рр. З 1944 р. й до кінця життя був директором Інституту ботаніки АН УРСР. Автор 114 наукових праць. 1929 р. А. О. Сапегін був обраний дійсним членом, а 1939 р. – віце-президентом АН УРСР.

Один із організаторів селекційної справи на півдні України. Вивів ряд сортів озимої і ярової пшениці, ячменю. Багато років присвятив вивченню фізіології розвитку рослин, зокрема морфогенезу. Вивів біологічні закономірності формування врожаю основних сільськогосподарських культур, обґрунтував теорію стадійності рослин, вперше виділив фази розвитку колоса пшениці. Одним із перших у світі застосував іонізуючу

радіацію для одержання штучних мутацій у зернових культур з метою їх використання в селекції.

24 грудня

220 років від дня народження *Адама Бернарда Міцкевича* (1798-1855), поета, засновника польського романтизму.

Вчився у Віленському університеті, потім жив у Ковно (Каунас). Після суду над «філоматами» (таємне студентське товариство) висланий з Литви. У 1824-1829 рр. перебував у Росії. 1825 р. жив в Одесі (вул. Щепкіна, 21). Більшість своїх сонетів написав в Одесі («Одеські сонети»). Викладав у Рішельєвському ліцеї, який знаходився на розі вулиць Дерибасівської і Катерининської, нині на будинку – меморіальна дошка поетові. 2004 р. в Одесі на Олександрівському проспекті А. Міцкевичу встановлено пам'ятник.

25 грудня

115 років від дня народження *Сергія Тихоновича Белозорова* (1903-1970), фізико-географа, професора (1963).

Народився в м. Хотині, Бессарабської губернії (тепер Чернівецька область). Трудову діяльність розпочав 17-річним – учителював. Закінчив агробіологічний відділ Одеського інституту народної освіти й аспірантуру при науково-дослідній кафедрі геології та географії. З 1929 р. – науковий співробітник кафедри географії. Був одним із фундаторів географічного факультету у відновленому університеті. Працював у педагогічному інституті (1938-1940, 1948-1955). На початку війни, в період оборони Одеси, завідував міським і обласним відділами народної освіти. Був учасником підпілля в окупованій Одесі. В 1943-1944 рр. викладав в Університеті Трансністрії. Після закриття університету С. Т. Белозорова заарештували, але він зміг звільнитися й останні два тижні окупації провів в усатівських катакомбах. Після звільнення міста працював у комісії з реєвакації Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова з Байрам-Алі; викладав у ньому.

С. Т. Белозоров зробив значний внесок у вітчизняну науку: досліджував природу південних районів України, вперше виділив приморсько-зсувний тип місцевості на північно-західному узбережжі Чорного моря.

27 грудня

130 років від дня народження *Леопольда Хомича Беркевича* (1828-1897), астронома.

Народився в м. Седльце, Підляської губернії (Польща). 1849 р. закінчив Петербурзький університет зі ступенем кандидата. Працював у Варшавській астрономічній обсерваторії; читав фізику, хімію та математику в середніх навчальних закладах Варшави. В 1862-1864 рр. був у відрядженні закордоном, працював під керівництвом П. А. Ганзена, Й. Ф. Енке,

Х. А. Ф. Петерса, написав роботу, присвячену руху астероїда Ніоба. 1865 р. був призначений доцентом кафедри астрономії Новоросійського університету, згодом очолив кафедру. Був першим викладачем астрономічних курсів в університеті. Також читав геометричні курси на кафедрі чистої математики. 1866 р. під керівництвом Л. Х. Беркевича був створений кабінет астрономії. Багато сил та енергії вчений віддав організації університетської астрономічної обсерваторії. Керував обсерваторією від часу її відкриття й до кінця 1880 р. Залишив університет 1882 р.

Л. Х. Беркевич – засновник вищої астрономічної освіти й астрономічних досліджень в Одесі, спеціаліст у галузі небесної механіки, розробляв теорію збуреного руху астероїдів.